

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 OSLO

BARNE- OG LIKESTILLINGSSEK	
A...	321.00
...	3/9-07
Saksnr.	2007/01773 -08

Rådhusgata 1-3
Postboks 437 Sentrum
N 0103 OSLO
Telefon +47 23 08 16 00
Telefax +47 23 08 16 01
Org. nr. 970 349 820
ph@prest.no
www.prest.no

Dato:
31.08.2007

Vår ref:
07/00068-003 ojh

Deres ref:

Arkiv nr:
542

Høringsvar - Endringer i ekteskapsloven mv.

Forslag om endringer i ekteskapsloven mv. Felles ekteskapslov for likekjønnede og ulikekjønnede par
Høringsuttalelse fra Den norske kirkes presteforening:

1. Innledning

Den norske kirkes presteforening finner at departementets forslag om en felles ekteskapslov for likekjønnede og ulikekjønnede par reiser mange viktige spørsmål, ikke bare for homofile, men for samfunn og kirke for øvrig.

I forhold til sakens kompleksitet og den store betydning en felles ekteskapslov vil kunne få for vår kultur, våre tenkemåter og samlivsmønstre, etterlyser vi en grundigere utredning og saksgang enn departementets høringsnotat gir. Både en NOU- utredning ved en bredt sammensatt kommisjon og en stortingsmelding ville vært naturlig før denne saken sendes på høring. En slik saksgang ville gitt et bedre grunnlag for høringsuttalelser og for en offentlig debatt i samfunn og kirke om de prinsipielle og de praktiske sidene ved forslaget.

Når det sies at "seks delutredninger foreligger" dreier det seg i virkeligheten om seks relativt kortfattede artikler. Den nedsatte referansegruppen med representanter fra berørte departementer, ulike tros- og livsynssamfunn og interesseorganisasjoner, har bare avholdt to møter. Vi synes også at høringsfristen, som faller sammen med ferieavviklingen, er utillatelig kort. For Den norske kirkes presteforening betyr dette at saken har vært drøftet kun én gang i vårt likestillingsutvalg, FAKL (Fagutvalg for kjønn og likestilling), og én gang i Sentralstyret, som i møte 30. august 2007 ga denne høringsuttalelsen.

I FAKL og Sentralstyret er ulike syn på spørsmålet om homofilt samliv representert, noe som også avspeiler situasjonen blant prester i Den norske kirke.

Spørsmålet om kjønnsuavhengig ekteskap har i liten grad vært diskutert i kirken og blant prester, dette til tross for at prestene har vigselmyndighet og til tross for at det i dag foregår en omfattende debatt i kirken om homofilt samliv. Denne debatten angår prestene på det dypeste. Ideen om kjønnsuavhengig ekteskap har ikke inngått som sentralt element i den kirkelige homofilidebatten. Dette forhold kunne gi oss grunn til selvkritikk, men har flere naturlige årsaker. Forslaget om å innføre en kjønnsuavhengig ekteskapslov kom opp så sent som i 2004 i den politiske debatt. Kirken har også i liten grad vært trukket inn i arbeidet med lovforslaget, noe vi finner svært problematisk ettersom prestene har hatt, og har fortsatt en svært sentral rolle i ekteskapsinngåelsen. Hele 45,5 % (i 2005) av alle vigslar skjer i kirken, og kristen tro og tradisjon har i over tusen år preget folks idealer, moraloppfatninger, tenkemåter og praksis i forhold til ekteskapsinstitusjonen, nær sagt både på godt og vondt.

Den viktigste grunnen til at det ikke har funnet sted en bred teologisk og praktisk-kirkelig debatt om kjønnsuavhengig ekteskapslov, er likevel at det langt på vei har vært en felles oppfatning i kirkelige organer om at lovregulert homofilt samliv (partnerskapsloven) representerer noe annet enn ekteskap. Dette grunnsyn gjelder både for dem som vil gi teologisk legitimitet til homofilt samliv og ordinasjon av homofile prester, og for dem som ikke finner å kunne gi dette. Dette felles premiss er altså ikke lenger selvsagt, men står til diskusjon. Vi er bare ved starten av denne diskusjonen.

Vi mener at det også kan reises tvil om de ulike problemstillinger og konsekvenser ved denne endringen av ekteskapsforståelsen har gjennomgått en virkelig demokratisk prosess og er tilstrekkelig belyst i den allmenne samfunnsdebatten.

I vår høringsuttalelse vil vi først og fremst drøfte to argumentrekker som har stått sentralt i debatten om felles ekteskapslov for likekjønnede og ulikekjønnede. Det innebærer at vi ikke kommenterer hvert enkelt lovendringsforslag i høringsnotatet, men legger vekt på visse overordnede hovedsynspunkt, som selvsagt vil få konsekvenser for vårt syn på de enkelte lovendringsforslagene. I tillegg til høringsnotatet fra departementet, vil vi vise til enkelte andre artikler og utredninger. Særlig viktig for debatten i Norge har vært høringsuttalelsen av 1993 fra den svenske "ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell lægning" i forbindelse med et tilsvarende lovforslag i Sverige (se: www.lh.no). En mindre påaktet, men likevel viktig og omfattende utredning er den franske parlamentsutredningen om familie og barns rettigheter (se: www.morfarbarn.no). Disse utredningene representerer to helt ulike argumentasjonslinjer og konklusjoner.

2. Ikke-diskrimineringsargumentet

I departementets høringsbrev er formålet med endringene i ekteskapsloven tydelig uttrykt i formuleringen om at den skal "sikre homofiles og lesbiskes rettigheter, støtte homofile og lesbiske i å leve åpent og aktivt motarbeide diskriminering". Dette er den positive intensjonen med lovendringen fra regjeringens side, og det bærende argument i høringsnotatet.

Presteforeningen støtter formålet med å aktivt motarbeide diskriminering av homofile og lesbiske. Vi stiller oss likevel spørrende til om dette *bør* eller *må* føre til en felles ekteskapslov for likekjønnede og ulikekjønnede par. I høringsnotatets filosofiske bidrag uttrykkes at lovforslaget *kan* bidra "til en utvikling mot et stadig mer rettferdig og mindre diskriminerende samfunn" (høringsnotatet punkt 4.2, side 25). Vesentlig skarpere uttrykkes ikke-diskrimineringsargumentet i departementets egen og svært knappe avsluttende vurdering: "Det er ingen grunn til at ekteskapslovgivningen skal gjøre forskjell på folk ut fra en seksuell orientering" (høringsnotatet side 36). Her sies altså klart at dagens ordning med en lov for (ulikekjønnet) ekteskap og en annen lov for (likekjønnet) partnerskap gjør forskjell på folk - uten grunn!

Vi mener at å forskjellsbehandle mennesker uten legitim grunn, selvsagt ikke kan forsvares. Det er i strid med ikke-diskrimineringsprinsippet, som igjen er et grunnleggende prinsipp ved

menneskerettighetene. Men også høringsnotatet bekrefter at dagens lovgivning ikke er i strid med gjeldende internasjonale menneskerettighetskonvensjoner, et synspunkt vi slutter oss til.

Den svenske ombudsmannen gir en mer utførlig argumentasjon for at to parallelle rettssystem, en partnerskapslov for homofile og en ekteskapslov for heterofile, for å regulere disse gruppernes familieforhold (!), innebærer diskriminering, selv om begge systemer medfører samme rettigheter og plikter (side 20). Han minner her om doktrinen "separate but equal" i USA på slutten av 1800-tallet som opprettholdt rasesegregasjon i strid med konstitusjonelle menneskerettighetsprinsipper, og konkluderer med at det ikke finnes noen objektivt akseptable grunner til å opprettholde ekteskapslovgivningen i Sverige som "en eksklusivt heterosexuell rettsfigur".

Vi vil fremheve at ikke-diskrimineringsprinsippet ikke kan komme til anvendelse når det finnes objektive og akseptable grunner til en særbehandling, et synspunkt som også den svenske ombudsmannen klart bekrefter et annet sted i sin høringsuttalelse (side 12). Legitime, begrunnede forskjellsbehandlinger gjør vi hele tiden, og disse kan ikke uten videre karakteriseres som diskriminerende, selv om dette ofte blir gjort i dagens debatt. Da kommer i så fall ikke-diskrimineringsprinsippet i miskreditt fordi det blir meningsløst.

Det avgjørende spørsmålet i denne sammenheng er om to ulike lovverk for ekteskap og partnerskap er basert på en legitim og velbegrunnet forskjell, eller ikke. Hvis det ikke er noen velbegrunnet forskjell, kunne loven være felles. Finnes derimot velbegrunnede forskjeller, kan det kanskje være uheldig å innføre en felles lov.

Uenigheten om en felles ekteskapslov for likekjønnede og ulikekjønnede par handler derfor om det finnes reelle forskjeller mellom disse to samlivsformene, og om forskjellene også bør komme til uttrykk i samlivslovgivningen. Mye kan tale for at man fortsatt bør beholde to ulike lover. Det svarer til den forskjell som ligger i å ha identitet som heterofil eller homofil.

En parallell til denne problemstilling finner vi i en nyere undersøkelse som har vist at gutter og jenter, til tross for alle berettigede føringer i samfunnet for likestilling, likevel er svært opptatt av hva som er "jentete" og "guttete". Jenter gjør ikke "guttete" ting, og gutter ikke gjør "jentete" ting. Denne tendens viser seg å være aller sterkest i de mest moderniserte land i verden. (Camilla Schreiner, Aftenposten 19.08.07). En tilsvarende identitetsmessig markering av forskjeller er selvsagt også viktig for unges utvikling av sin seksuelle identitet. Å gjøre slike forskjeller illegitime ut fra en likhetsideologi som symboliseres ved en kjønnsuavhengig ekteskapslov, som også forsøker å se bort fra at likekjønnede par er lesbiske eller homofile, og at ulikekjønnede er heterofile, kan neppe være tjenlig. Det finnes reelle forskjeller i verden. Disse forskjeller må vi respektere, samtidig som det må gis føringer fra samfunn og kirke som klart sier at disse forskjeller ikke innebærer noen nedvurdering eller uetisk forskjellsbehandling av noen. Teologisk begrunnes dette imperativ i at alle mennesker er skapt i Guds bilde.

Med denne kortfattede og høyst ufullstendige refleksjon over ikke-diskrimineringsargumentet, mener vi å ha pekt på noen begrensninger som ligger i denne sentrale argumenteringsmåten for felles ekteskapslov. Vi finner ikke at sakens kompleksitet er tilstrekkelig belyst i høringsnotatet.

3. Særstilling av (det ulikekjønnede) ekteskapet

Vi vil hevde at til tross for alle de likhetstrekk som er mellom et heterofilt og et homofilt parforhold, med vennskap, omsorg, lojalitet, ømhet, kjærlighet, seksualitet, et vernende juridisk rammeverk osv, er det samtidig forskjeller som medfører at (det ulikekjønnede) ekteskapet har og bør ha en naturlig særstilling i forhold til homofile parforhold. Klarest kommer denne forskjell til syne ved at det kun er to personer av ulikt kjønn som kan få biologiske barn med hverandre. Denne naturbestemte forskjell har gitt, og bør etter vår mening fortsatt gi ekteskapet en særstilling i alle kulturer og samfunn som den naturlige ramme for familie med oppvekst av barn og videreføring av slekten.

Ekteskapet som kulturelt og teologisk begrep handler ikke bare om de to som inngår en samlivskontrakt, men også om reproduksjon. Reproduksjon gjelder som et sentralt kjennetegn ved (det ulikekjønnede) ekteskapet. Departementets høringsnotat innvender mot dette at ikke alle ekteskap faktisk gir eller kan gi barn, og trekker den slutning at reproduksjon derfor ikke er et så vesentlig kjennetegn ved ekteskapet (side 25). Og den svenske ombudsmannen konstaterer at ”.. även homosexuella har barn” (side 2). Men ekteskapsinstitusjonen, som rommer så mange ulike kulturer, aldersgrupper og individuelle forskjeller, mister ikke sine vesentlige idealer og særpregede kjennetegn (slik som felles barn, seksualliv, trofasthet, livslang varighet mm) ved at noen av disse kjennetegn i virkeligheten ikke oppfylles innenfor hvert av de ulike, individuelle ekteskapene.

Vi mener at lovverket bør bekrefte den egenart og særstilling som ekteskapsinstitusjonen har blant de ulike samlivsformer. I kirkens vigselsturgi tydeliggjøres denne ekteskapsforståelse ikke minst gjennom bibelordene som omhandler ekteskapet som kulturell og religiøs institusjon (1 Mos 1,27-28a og Matt 19,4-6). Her uttrykkes alterniteten, eller kjønnspolariteten mellom en mann og en kvinne som en konstituerende del av ekteskapsbegrepet. Historisk sett er kjønnspolariteten et mer konstant kjennetegn ved ekteskapet enn at det handler om kun to personer. Derfor vil en ”avkjønning” av ekteskapsbegrepet ta bort det identitetsbærende elementet i ekteskapet som kulturell institusjon (jfr E. J. Husabø i Aftenposten 18.08.05).

I høringsnotatet argumenteres det for at de verdiene som ekteskapsinstitusjonen representerer, ikke blir truet, men tvert imot kan bli styrket gjennom en utvidelse til også å innbefatte likekjønnede par (side 25). Dette stiller vi oss tvilende til, fordi vi mener at kjønnspolaritet og reproduksjon hører med som bærende element i ekteskapsinstitusjonen. Når disse karakteristiske og naturgitte forhold ikke bekrefte juridisk og kulturelt, vil dette snarere kunne svekke den stilling ekteskapet har i folks bevissthet.

Denne forskjell betyr som sagt ikke at det ikke også er svært mange felles trekk mellom likekjønnede og ulikekjønnede parforhold. Også homofile par har behov for, og krav på juridiske og institusjonelle ordninger som sikrer deres rettigheter og gir støtte både i forholdet til hverandre, for eventuelle barn og i forhold til samfunnet rundt. Dagens partnerskapslov, med eventuelle revisjoner av denne, sikrer slike rettigheter for likekjønnede par. Vi ser også at kirken må arbeide videre med spørsmålet om forbønns- eller velsignelsehandlinger overfor lesbiske eller homofile som ber om dette.

4. Argumentet om familie og barns rettigheter

Forslaget om felles ekteskapslov for likekjønnede og ulikekjønnede par innebærer ikke bare at to lovverk slås sammen i én felles lov. Forslaget innebærer også i realiteten at man innfører som en rettighet for likekjønnede par å kunne få barn og stifte familie. Også denne retten følger av den ikke-diskrimineringsargumentasjon som høringsnotatet vektlegger.

Den franske parlamentskommisjonen som utredet familie og barns rettigheter i 2005-2006 påpeker at de land som har innført ekteskap for likekjønnede, ikke bare har ønsket å anerkjenne kontrakten mellom likekjønnede par, men har også innført rett til adopsjon av barn, til assistert befruktning eller til surrogat-svangerskap. Felles ekteskapslov forutsetter at likekjønnede par vil få slike rettigheter.

Den franske kommisjonens flertall ønsket ikke å innføre en slik rett til å få barn, og valgte en annen tilnærming og argumentasjon, hvor barnets interesser var det ledende prinsipp. De stiller seg kritiske til at det helt naturlige og sterke ønsket om å få barn synes å ha blitt til *en rettighet* til å få barn, noe samfunnet derfor må etterkomme med nødvendige midler. De vil bevare forbudet mot surrogatmødre, fordi dette krenker menneskets kropp og verdighet, ser bort fra de bånd som oppstår mellom mor og barn under svangerskapet og åpner for utstrakt misbruk av kvinner. De avviser også inseminasjon av lesbiske - som departementets forslag derimot vil innføre – bl a fordi dette vil

forsterke den naturlige ulikhet mellom menn og kvinner og føre til en ny diskriminering mellom lesbiske og homofile par, så lenge ikke surrogatmødre aksepteres. Samtidig legger de vekt på å styrke barnets forbindelse med sin biologiske opprinnelse. Kommisjonen valgte derfor å legge til grunn den tredelte enheten av en far, en mor og et barn for sin tenkning om familie og barns rettigheter (engelsk utgave side 7-8). Dette innebærer også at de stiller seg avvisende til adopsjon for likekjønnede par.

Den argumentasjon som vi finner i denne utredningen er i svært liten grad reflektert i departementets høringsnotat og omtales bare kort (side 8). Disse problemstillinger mener vi burde vært bedre belyst. Vi trenger også en bred debatt om vi som samfunn mener det er riktig å forplikte oss på å sikre disse rettigheter for likekjønnede par til å få barn, uavhengig av de individuelle valg som en eller begge parter i likekjønnede par selv gjør for å få et etterlenget barn.

Når vi er kritiske til å legge til rette for at likekjønnede par får samfunnets assistanse til å få barn, handler det for oss ikke om at lesbiske og homofile skulle ha manglende omsorgsevne. Det betyr selvsagt heller ikke at barn som vokser opp med en far eller en mor som har inngått i et likekjønnet parforhold, skal ha dårligere vilkår og rettigheter enn andre barn. Det ville være et brudd på prinsippet om å ta utgangspunkt i barnets rettigheter.

For noen innebærer det faktum at mange barn vil komme til å vokse opp i likekjønnede familier, enten det blir adopsjonsrett og rett til assistert befruktning eller ikke, at de går inn for felles ekteskapslov. Blant andre har biskop Jørgensen argumentert for dette (Vårt Land 15.05.07). Vi mener likevel at man innenfor partnerskapsloven kan sikre barnas rettigheter i likekjønnede parforhold. Vår kritiske innstilling til det fremlagte lovforslag handler om hvilke institusjonelle ordninger samfunnet skal legge til rette for i sin familietenkning, med vekt på hensynet til barnet og for dets mulighet til kontakt med sin biologiske opprinnelse. I dette ligger den oppfatning at ekteskapet mellom en mann og en kvinne står i en begrunnet særstilling som ramme for barns fødsel, oppvekst og familietilhørighet.

5. Kirken og vigsel av homofile

Den norske kirkes presteforening registrerer at høringsnotatet ikke har sett det som "formålstjenlig" å pålegge Den norske kirke en plikt til å vie likekjønnede par, og overlater til Kirkemøtet å eventuelt sørge for liturgiske endringer med hensyn på vigsel. For oss er dette ikke bare "formålstjenlig", men helt selvsagt. Vi vil også presisere at Den norske kirke også er et "trossamfunn", noe høringsnotatet ikke synes å forutsette ved stadig å bruke dobbeltbegrepet "Den norske kirke og tros- og livssynssamfunn". På bakgrunn av ulike overveielser om hva departementet har vurdert i forhold til Den norske kirke og prestenes vigselpraksis er det nødvendig å påpeke dette elementære forhold.

6. Presteforeningens sentralstyres konkluderende vedtak:

Presteforeningens sentralstyre finner at departementets høringsnotat ikke fanger opp den kompleksitet og rekkevidde som saken har.

Et flertall i Presteforeningens sentralstyre kan ikke anbefale forslaget om felles ekteskapslov for likekjønnede og ulikekjønnede par.

Flertallet antar at det fremlagte forslag vil komplisere den debatt i kirken som til nå har vært ført om muligheten for en forbønns- eller velsignelseshandling av homofile par. Dette henger sammen med den særstilling som vi mener ekteskapsinstitusjonen fortsatt bør ha i kirke og samfunn.

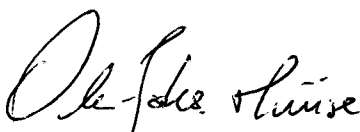
Et mindretall i Presteforeningens sentralstyre støtter forslaget om felles ekteskapslov for likekjønnede og ulikekjønnede par. I dag lever mange likekjønnede par sammen i et forpliktende forhold og bør få de samme rettigheter og rammer som ulikekjønnede par. Dette vil sikre at barn

som vokser opp i disse familiene får samme rettigheter som barn innenfor ulikekjønnet ekteskap. Lovforslaget kan også bidra til en utvikling mot et stadig mer rettferdig og likeverdig samfunn.

Presteforeningens sentralstyre mener samlet at dersom departementet ikke fremmer lovforslaget om felles ekteskapslov, eller Stortinget ikke vedtar et slikt lovforslag, bør det foretas en gjennomgang av lovverket for å sikre barns like rettigheter innenfor ethvert samlivsforhold, enten det gjelder ekteskap, partnerskap eller samboerskap.

Vennlig hilsen
DEN NORSKE KIRKES PRESTEFORENING

Ingeborg Midttømme
leder

Ole-Johs. Huuse
generalsekretær